

MÅNEDSRAPPORT FOR ØKONOMISKE SAKER
Mars-April 2009

Sammendrag:

- *EU er i dyp resesjon. BNP falt med 2,5 pst. i både euroområdet og EU27 i 1. kvartal 2009. For euroområdet var dette det fjerde kvartalet med fall i BNP. BNP har falt med 4,6 pst. i euroområdet og 4,4 pst. i EU27 sammenlignet med samme kvartal i fjor.*
- *Arbeidsledigheten økte i mars til 8,9 pst. i euroområdet og 8,3 pst. i EU27.*
- *Årlig inflasjon er nede på 0,6 pst. i euroområdet i april.*
- *I sine vårprognoser som ble lagt frem 4. mai, anslår Europakommisjonen at BNP vil falle med 4 pst. både i EU27 og i euroområdet i 2009. Veksten anslås å være svakt negativ for 2010 som helhet. Kommisjonen anslår at arbeidsledigheten vil stige til 11 pst. for EU27 i 2010. Kommisjonen mener at man nå befinner seg i den verste delen av resesjonen og at man kan begynne å se antydninger til en forbedring av situasjonen.*
- *Utviklingen i offentlige finanser bekymrer europeiske myndigheter. Europakommisjonen anslår at samlet offentlig underskudd vil øke til 7,3 pst. av BNP i 2010, og at gjeldsgraden øker til 79,4 pst. i EU27. I tillegg kommer omfattende garantier overfor finansinstitusjoner som utgjør om lag 25 pst. av EUs samlede BNP, men de latente forpliktelsene er svært ujevnt fordelt mellom medlemslandene.*
- *Ecofin har vedtatt underskuddsprosedyre mot fire land på grunnlag av overdrevent underskudd i 2008; Spania, Frankrike, Irland, og Hella. På bakgrunn av vårprognosene vil Kommisjonen lagt frem anbefaling om oppstart av underskuddsprosedyre for ytterligere fire land; Litauen, Malta, Polen og Romania. Disse kommer i tillegg til Storbritannia og Ungarn som allerede er underlagt underskuddsprosedyre. 21 av 27 medlemsland antas å bryte underskuddsgrensen på 3 prosent av BNP i 2009.*
- *Det er tegn til forbedringer i finansmarkedene, og rentedifferansene i pengemarkedet er markant redusert. Likevel er det fortsatt mye usikkerhet knyttet til bankenes balanser. Håndtering av forringede verdipapirer i banknæringen er en prioritert oppgave. Kommisjonen la 25. februar frem retningslinjer for håndtering av forringede verdipapirer, men så langt har kun Irland og Tyskland lagt frem konkrete planer om en gjennomgående håndtering i form av såkalte "bad banks". Ingen i Kommisjonen har ikke lagt frem anslag for tap på verdipapirer og man har ikke kommet til enighet om stresstesting på EU-nivå. Det er også knyttet bekymring til vesteuropeiske bankers store eksponering mot Øst-Europa.*
- *Man har lyktes i å komme til enighet mellom Rådet og Parlamentet i første gangs behandling om en rekke direktiver innenfor finansielle tjenester; nytt solvensdirektiv for forsikringsbransjen, nytt kapitaldekningsdirektiv for banker, regulering av kredittvurderingsbyrå, e-pengedirektivet og direktiv om grensekryssende betaling i euro.*
- *Kommisjonen vil 27. mai legge frem sin melding om fremtidig europeisk tilsynsstruktur. Det er bred enighet om anbefalingene i De Larosiére-rapporten, men forslaget om å gi de nye tilsynsorganene myndighet til å fatte bindende vedtak i enkelte saker er kontroversielt.*

- *Den europeiske sentralbanken vedtok 7. mai å sette ned den viktigste styringsrenten med 25 basispoeng til 1 prosent. Banken vedtok samtidig å iverksette en rekke andre tiltak for å lette flyten av kreditt til realøkonomien.*

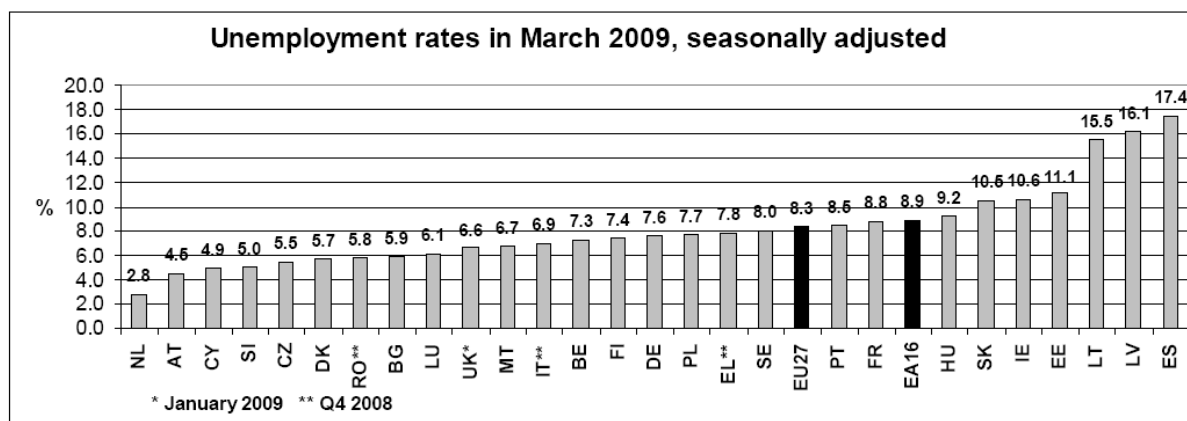
1. Økonomisk utvikling

Nøkkeltall

BNP falt med 2,5 pst. i euroområdet og EU27 i første kvartal i 2009. BNP har falt med 4,6 pst. i euroområdet og 4,4 pst. i EU27 sammenlignet med samme kvartal i fjor. I fjerde kvartal 2008 falt BNP med 1,5 pst. i euroområdet i 4. kvartal 2008 (sesongjustert). Dette er det fjerde kvartalet med sammenhengende fall i BNP i euroområdet, etter negativ vekst på -0,3 pst. både i 2. og 3. kvartal 2008. I Tyskland falt BNP med hele 3,8 pst. i første kvartal.

I mars 2009 falt *industriproduksjonen* nok en gang i euroområdet. Produksjonen var ned 2 prosent (sesongjustert) sammenlignet med februar og 20,2 pst. sammenlignet med samme periode i fjor.

Arbeidsledigheten økte til 8,9 pst. i euroområdet i mars, sammenlignet med 8,7 pst. i februar (hhv. 8,3 pst. i mars for EU27 mot 8,1 pst. i februar). Samme tall for mars 2008 var 8,3 pst. De fleste land rapporterer økning i ledigheten. Den største økningen ble igjen registrert i Spania, med 0,9 prosentpoeng. Høyest arbeidsledighet er det nå i Spania (17,4 pst.), Latvia (16,1 pst.) og Litauen (15,5 pst.). Sysselsettingen er imidlertid relativt stabil i begge områderom man sammenligner fjerde kvartal 2008 med fjerde kvartal 2007.

Kilde: Eurostat

Ifølge Eurostats tidligestimat var *årlig KPI-vekst* i april 0,6 pst. i euroområdet, uendret siden mars. Årlig KPI-vekst for EU27 var 1,2 pst.

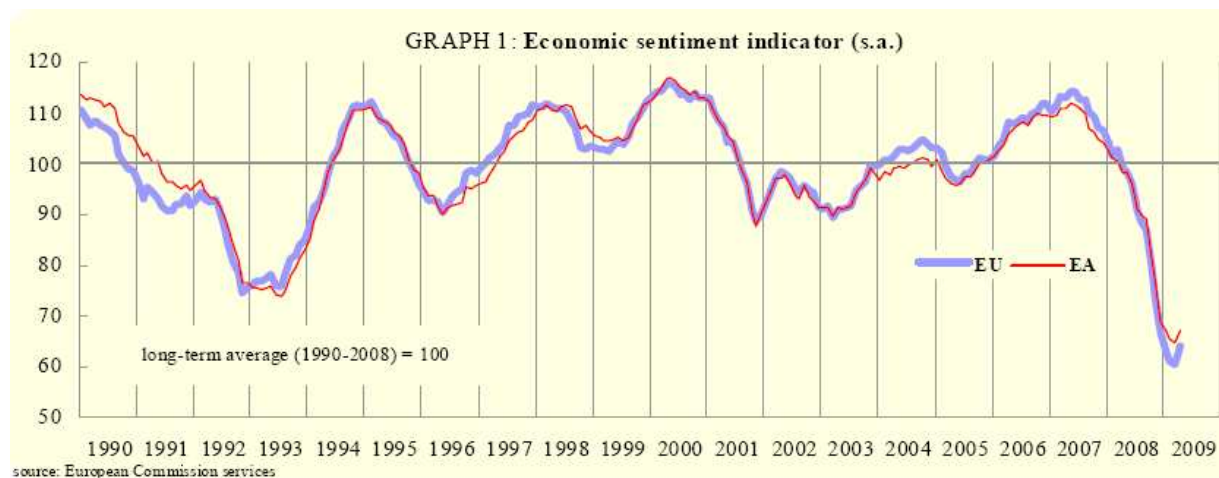
I euroområdet falt *ordreinngangen til industrien* med 0,6 pst. i februar (sesongjustert), mindre enn ventet. Detaljhandelen falt i mars med 0,6 pst. (sesongjustert).

Stemningsindikatorer

Mens alle nøkkeltall ser ut til å peke nedover, snudde noen av stemningsindikatorerne i april. Både ESBs president Trichet, og kommissær Almunia har pekt på dette som mulige tegn til bedring i situasjonen.

PMI (purchasing managers index) steg mer enn ventet i april, til 36,7 for industrien og 43,1 for tjenestenæringene. PMI ligger fortsatt på svært lave nivåer, og indikerer videre fall i både industriproduksjon og BNP. Oppgangen de to siste månedene tyder imidlertid på at fallhastigheten bremser.

Europakommisjonens tillitsindikator ESI tok seg også opp i april for første gang siden mai 2007.

I april tok tillitsindikatoren for industrien i euroområdet seg opp fra sitt historiske bunnpunkt i mars på -38 til -35, den første oppgangen siden desember 2007. Den er likevel langt under det historiske gjennomsnittet på 5. Kommisjonen mener at resultatene er viser tegn til at økonomien er i ferd med å snu.

Europakommisjonens vårprognoser

Vårprognosene og relevante dokumenter finnes [her](#)

Table 2:

Main features of the spring 2009 forecast - euro area

(Real annual percentage change unless otherwise stated)				Spring 2009 forecast ¹			Difference vs January 2009 (a)	
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2009	2010
GDP	1.7	2.9	2.7	0.8	-4.0	-0.1	-2.1	-0.5
Private consumption	1.8	2.0	1.6	0.5	-0.9	-0.3	-0.8	-0.6
Public consumption	1.5	1.9	2.2	2.0	2.0	1.7	0.4	0.5
Total investment	3.3	5.6	4.4	0.0	-10.4	-2.7	-4.9	-2.0
Employment	0.7	1.4	1.7	0.7	-2.6	-1.5	-1.0	-0.8
Unemployment rate (b)	9.0	8.3	7.5	7.5	9.9	11.5	0.6	1.3
Inflation (c)	2.2	2.2	2.1	3.3	0.4	1.2	-0.6	-0.6
Government balance (% GDP)	-2.5	-1.3	-0.6	-1.9	-5.3	-6.5	-1.3	-2.1
Government debt (% GDP)	70.0	68.3	66.0	69.3	77.7	83.8	5.0	8.0
Adjusted current account balance (% GDP)	0.2	0.1	0.4	-0.7	-1.2	-1.3	-0.5	-0.6

¹ The Commission services' spring 2009 forecast is based on available data up to April 22 2009.

(a) A "+" ("−") sign means a higher (lower) positive figure or a lower (higher) negative one compared to January 2009.

(b) Percentage of the labour force. (c) Harmonised index of consumer prices, nominal change.

Europakommisjonens nye anslag for den økonomiske utviklingen i EU-landene og euroområdet innebærer en betydelig nedjustering sammenlignet med anslagene fra januar 2009. Kommisjonen anslår nå at BNP i EU-landene vil falle med 4,0 pst. i 2009 og 0,1 pst. i 2010. Dette innebærer en nedjustering av anslagene med om lag 2 prosentpoeng i 2009 for både EU og euroområdet. Anslagene er imidlertid noe mer optimistiske for Europa enn de siste prognosene fra IMF og OECD. Kommisjonens anslag gir et fall hos våre handelspartnere på 3,6 pst i 2009 og en oppgang på 0,5 pst i 2010.

Nedgangen i BNP startet allerede i andre kvartal 2008 og akselererte gjennom høsten til 1,5 pst. i fjerde kvartal for EU samlet. Kommisjonen antar at fallet kulminerte i 1. kvartal i år med en nedgang på 2,0 pst. i forhold til kvartalet før. Ny vekst ventes ikke før et stykke ut i 2010.

Nedgangen er bredt basert, drevet av finanskrisen, betydelige fall i boligprisene i enkelte land og et skarpt fall i eksporttterspørselen. Kommisjonen antar at nesten samtlige medlemsland vil oppleve negative vekstrater i 2009. Når det gjelder de fem største økonomiene i EU ventes BNP å falle med 5,4 pst. i Tyskland, 4,4 pst. i Italia, 3,8 i UK og om lag 3 pst. i Frankrike og Spania.

Arbeidsløsheten i EU sett under ett anslås nå å øke fra 7,0 pst. i 2008 til 9,4 pst. i 2009 og videre til 10,9 pst. i 2010. Dette er en oppjustering av anslaget for 2009 på 1,4 prosentpoeng sammenlignet med Kommisjonens januarprognose.

KPI-veksten i EU og euroområdet har falt fra en topp på 4 pst. i juli 2008 til hhv. 1,3 pst. og 0,6 pst. i mars 2009. Kommisjonen anslår en KPI-vekst for EU samlet på i underkant av 1 pst. i 2009 og om lag 1¼ pst. i 2010. For euroområdet anslås KPI-veksten til 0,4 pst. i 2009 og 1,2 pst. i 2010. Det er godt under inflasjonsmålet til Den europeiske sentralbanken (ESB) på nær, men under 2 pst.

Finanspolitikken

EU's stats – og regjeringssjefer satte seg i desember 2008 som mål å gjennomføre *finanspolitiske tiltak* med et samlet omfang på 1,5 pst. av BNP, hvorav nasjonale tiltak skal utgjøre 1,2 prosentpoeng. Kommisjonen anslår nå at diskresjonære finanspolitiske tiltak i medlemslandene per april 2009 til sammen vil tilsvare 1,1 pst. av BNP i 2009. Tiltakene er anslått å øke BNP med mellom 0,6 og 1,0 prosent. I 2010 anslås de samlede diskresjonære motkonjunkturtiltakene å tilsvare 0,7 pst. av BNP og å øke BNP med mellom 0,4 og 0,7 pst.

Den samlede budsjettimpulsen i EU, målt som endringen i den strukturelle budsjettbalansen fra foregående år, anslår Kommisjonen nå til 1,5 pst. av BNP i 2009 og 0,9 pst. av BNP i 2010. Anslaget for 2010 er basert på uendret politikk.

Summen av diskresjonære finanspolitiske tiltak og automatiske stabilisatorer anslås å svekke den faktiske budsjettbalansen i medlemslandene med i gjennomsnitt 3,7 pst. av BNP fra 2008 til 2009, slik at underskuddet for offentlig forvaltning stiger til gjennomsnittlig 6,0 pst. av BNP i 2009 og 7,3 pst. i 2010. Offentlig sektors bruttogjeld anslås å øke fra et gjennomsnitt på 61,5 pst. i 2008 til 72,6 pst. i 2009 og 79,4 pst. i 2010.

Europakommisjonen anslår at 21 av totalt 27 EU-land i 2009 vil bryte Stabilitets- og vekstpaktens referansegrense for offentlig budsjettunderskudd på 3 pst. av BNP. 15 land vil også ha strukturelt budsjettunderskudd som overstiger 3 pst. av BNP.

Situasjonen i finansmarkedene

Situasjonen i finansmarkedene er fortsatt ustabil, selv om rentedifferansen i pengemarkedet er redusert. Investorenes tillit undermineres av gradvise offentliggjøringer av tap knyttet til nedskrivning av verdipapirer. Banker i EU har skrevet av tap på om lag 290 mrd. euro siden utbruddet av finanskrisen. Bekymringene knyttet til forringede verdipapirer (impaired assets) har imidlertid spredd seg forbi "toxic assets" til en mye bredere sett med verdipapirer og lån.

Etter hvert som realøkonomien blir hardere påvirket antar Kommisjonen at problemene brer ytterligere om seg. Banker fra de "gamle" medlemslandene har om lag 950 mrd. euro i fordringer på de "nye" medlemslandene og andre stater i mellom- og sentral- Europa. I absolutte tall er banker Østerrike, Tyskland, Italia og Frankrike mest utsatt. Relativt til BNP er bankenes utsatt størst i Østerrike (68 pst.), Belgia (27 pst.), Sverige (23 pst.), Hellas (17 pst.) og Nederland (14 pst.)

2. Økonomisk politikk

De viktigste diskusjonene på det uformelle møtet for EUs økonomiministre (Ecofin) 3.-4. april og ordinære møte 5. mai var den økonomiske situasjonen generelt og særlig den *negative budsjettutviklingen*. Medlemslandene har ikke kommet til enighet om en såkalt "exit-strategi", dvs. en plan for hvordan man skal returnere til kravene i Stabilitets- og vekstpakten. 21 av 27 medlemsland forventes å bryte stabilitets- og vekstpaktens underskuddsgrense på 3 prosent av BNP i 2009. Det er allerede vedtatt underskuddsprosedyre for fire land basert på underskuddsgrensen i 2008; Frankrike, Hellas, Irland og Spania. På grunnlag av de nye prognosene har Kommisjonen anbefalt oppstart av underskuddsprosedyre for ytterligere fire land som anslås å ha brutt grensen i 2008; Litauen, Malta, Polen og Romania. Fra før er også Storbritannia og Ungarn underlagt underskuddsprosedyre (se vedlegg for omtale av enkeltland).

EU har foreløpig ikke besluttet hvordan man vil håndtere underskuddene for de land som bryter referansegrensen i 2009 uten å ha brutt grensen i 2008. Kommisjonen vil ta standpunkt til dette i løpet av de kommende månedene.

På siste Ecofin-møte diskuterte man også en ny rapport fra Kommissjonen om **de budsjettmessige effektene av aldrende befolkning**¹. Kommissær Almunia sa på pressekonferansen etter siste Ecofin-møte at man frem mot våren også må bestemme seg for mellomlangsigte budsjettstrategier. Nye mellomlangsigte budsjettmål (MTOs) vil bli behandlet i høst. Det er meningen at budsjettfremskrivingen i Kommissjonens rapport skal integreres i dette arbeidet.

Når det gjelder **fiskal stimulans av økonomien** synes det nå stort sett å være konsensus om at fokus må ligge på iverksetting av allerede vedtatte tiltak. Svært få tar til orde for ytterligere fiskal stimulans før man ser effektene av allerede vedtatte bevilgninger. Stimulans tiltakene vil evalueres på toppmøtet 19. -20. juni, selv om enkelte land, blant annet Tyskland skal synes også dette er for tidlig til å kunne vurdere effektene.

Jean-Claude Juncker uttalte i forbindelse med siste Ecofin-møte at han var **særlig bekymret over utviklingen i arbeidsledighet**, og han omtalte effektene av den økende ledigheten som potensielt eksplosiv. 7. mai ble det avholdt et møte om arbeidsmarkedet i Praha. Møtet ble annonsert som et toppmøte i februar, men det var til slutt få land representert og det kom ikke mye ut av møtet².

På pressekonferansen etter siste Ecofin-møte trakk både kommissær Almunia og nåværende Ecofin-formann Miroslav Kalousek frem håndteringen av **foringede verdipapirer** som en prioritert oppgave i tiden fremover. Kommissjonen la 25. februar frem retningslinjer for håndtering av disse verdipapirene, men hvert medlemsland må finne løsninger tilpasset deres situasjon. Irland og Tyskland har lagt frem planer om såkalte "bad banks". Dette spørsmålet må løses, sa eurogruppens leder Jean-Claude Juncker, som viste til at stimulans tiltakene har begrenset effekt så lenge det fortsatt er tillitsproblemer i kredittmarkedene³. Kommissjonen viser likevel i vårprognosene til at pengemarkedet har forbedret seg betydelig og mer enn i USA.

Det er også diskusjoner rundt de ulike bankpakkene som medlemslandene har iverksatt. Mange mener at Kommissjonen har vært alt for vide i sin anvendelse av statstøttereguleringen, og er redde for en reversering av **den finansielle integrasjonen** i området. Bundesbanks Alexander Weber kritiserte i et intervju med Financial Times 21. april krav fra Kommissjonen om restrukturering av banker som mottar støtte i nasjonale redningspakker. Ikke bare er dette et problem for integrasjonen, men han frykter også at banker skal bli nødt til å selge lønnsomme deler av virksomheten, noe som vil redusere den totale lønnsomheten i næringen. Faren for en fragmentering av markedet øker som følge av at flere land krever at bankene må øke utlånsvirksomhet nasjonalt for å få støtte fra staten. Kommissjonen imøtegikk senere disse uttalelsene og sa at statsstøttereguleringen var blitt "presist tilpasset den foreliggende situasjonen". Nye retningslinjer for restrukturering av banker som mottar støtte vil bli publisert denne måneden.

---

¹ Se vedlegg.

² Det tsjekkiske formannskapetets pressemelding fra møtet finnes [her](#).

³ IMF's siste Global financial stability report anslår at tap knyttet til forringede verdipapirer med opphav i modne markeder kan være i størrelsesorden USD 4100 mrd. Av dette anslås USD 2800 mrd å befinne seg i banksystemet globalt. Av dette igjen antas europeiske banker å sitte på tap i størrelsesorden USD 1400 mrd.

ESBs siste rapport om den finansielle integrasjonen i Europa fokuserer nettopp på effektene av finanskrisen⁴. Kommisjonen finner at finanskrisen har hatt negativ effekt på den finansielle integrasjonen.

Flere av *de øst-europeiske medlemslandene* opplever problemer med betalingsbalansen. 25. mars annonserte EU et lån på 5 mrd. euro til Romania. Både Ungarn og Latvia mottar allerede støtte fra EU sammen med bilaterale lån og IMF-program. Polen har fått innvilget en kredittlinje fra IMF på USD 20,6 mrd., et virkemiddel overfor land med grunnleggende bedre økonomisk situasjon. Forslag om egne støttepakker til Øst-Europa, eller lettelse på Maastricht-kriteriene for innføring av euro er blitt avvist i Ecofin og eurogruppen.

De Larosiére-rapporten, som blant annet kom med anbefalinger om *fremtidig struktur i tilsynet med europeiske finansmarkeder*, har det vært diskutert både på det uformelle Ecofin-møtet i april og i andre fora. Det er spesielt spørsmålet om opprettelsen av EU-organ som skal erstatte nivå 3-komiteene⁵ og kunne fatte bindende vedtak som er kontroversielt. Nivå 3-komiteene har i dag ikke mulighet til å overprøve nasjonale tilsynsmyndigheter. Kommisjonen fulgte opp denne delen av de Larosiéres anbefalinger i en melding 4. mars. En ny, og mer detaljert melding, forventes lagt frem fra Kommisjonen 27. mai. En prinsipiell avgjørelse skal etter planen fattes på toppmøtet i juni, slik at et lovforslag kan foreligge i løpet av høsten.

EU har hatt et ambisiøst program for *finansielle tjenester* denne våren. Man har lyktes å komme i mål med flere store direktiver i første gangs behandling i Rådet og Parlamentet; nytt solvensdirektiv for forsikringsbransjen (Solvency II), nytt kapitaldekningsdirektiv for banker (CRD), regulering av kredittvurderingsbyrå, direktiv om elektroniske penger samt direktiv om grensekryssende betaling i euro. Regelverk på alle disse områdene er nå vedtatt og vil bli publisert snarlig.

Europakommisjonen la 29. april frem en ”pakke” av forslag knyttet til finanskrisen bestående av forslag om regulering av alternative investeringsfond, forslag om regulering av sammensatte investeringsprodukter og forslag til retningslinjer for avlønning av ansatte som tar risiko i finansinstitusjoner, samt retningslinjer for fastsetting av topplederlønninger generelt⁶.

---

⁴ Hovedsakelig finner ESB at rentene i pengemarkeder og markedene for statsobligasjoner har divergert, mens detaljmarkedene ikke har blitt særlig påvirket så langt. Heller ikke profesjonelle investors allokering av investeringer på tvers av landegrensene innad i euroområdet synes påvirket. Financial Integration in Europe finnes [her](#).

⁵ De tre tilsynskomiteene er CESR (Committee of European Securities Regulators) for finansmarkedene, CEBS (Committee of European Banking Supervisors) for bankspørsmål og CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors) for forsikringsbransjen. Komiteene er også kjent som nivå 3-komiteene, som reflekterer deres plass i firetrinnsprosessen for utarbeidelse av regelverket på området finansielle tjenester. Nivå 1 er utarbeidelsen av rammelover, nivå 2 involverer utformingen av tekniske detaljer for implementering av lovverket, mens nivå 3 gjelder tilsynsmyndighetene. Deres oppgave er å fortolke og implementere lovgivningen og se til at den etterleves.

⁶ Lenker til pressemeldinger;

[Commission proposes EU framework for managers of alternative investment funds](#),
[Commission proposes better investor protection measures for packaged retail investment products](#),
[Commission sets out principles on remuneration of risk-taking staff in financial institutions](#),
[Commission sets out further guidance on structure and determination of directors' remuneration](#).

I tillegg har Kommissjonen nylig lagt frem forslag om regulering av alternative investeringsfond og en melding om sammensatte investeringsprodukter som tilbys i detaljmarkedet.

***

Miroslav Kalousek har for øvrig av som Ecofin-formann som følge av regjeringsskifte i Tsjekkia, og er blitt erstattet av den nye finansministeren Eduard Janota. Det går rykter om at Jean-Claude Juncker ønsker å gå av som formann for eurogruppen. I alle tilfelle er han gjenvalgt under forutsetning av at han blir sittende i regjering etter det kommende valget i Luxembourg.

3. Pengepolitikk

Styret i Den europeiske sentralbanken (ESB) satte 7. mai den viktigste signalrenten med 0,25 prosentpoeng til 1 prosent. Samtidig annonserte de en prinsippbeslutning om at banken skal kjøpe euro-denominerte foretaksobligasjoner med sikkerhet til en verdi av 60 milliarder euro som et tiltak for å redusere lånekostnadene i markedet. Beløpet utgjør om lag 5 pst. av markedet for denne typen obligasjoner. Detaljer for hvordan dette skal gjøres vil bli offentliggjort 4. juni. Det vil være en utfordring å utforme planen uten at banken angripes for forskjellsbehandling.

Styret besluttet videre å fortsette med sin forsterkede kredittstøtte. ESB vil nå tilby likviditetsfremmende langsiktige lån med 12 måneders løpetid. Lånene vil bli lagt ut som fastrentetilbud med full tildeling.

VEDLEGG: AKTUELLE PUBLIKASJONER OG MELDINGER

Quarterly report on the euro area: Special report on competitiveness divergence within the euro area

Spesialtemaet for denne rapporten er utviklingen i konkurransekraft siden 1999. Kommisjonen finner at konkurransekraften innad i euroområdet divergerer og knytter dette i stor grad til makroøkonomiske ubalanser. Enkelte medlemsland har sett store relative økninger i pris og kostnadsnivå vis-a-vis andre euroland i perioden etter opprettelsen av ØMU, mens andre har opplevd relative fall. Deler av denne utviklingen har ifølge Kommisjonen uheldige årsaker som blant annet lønnsutvikling frikoblet fra produktivitetsutviklingen, overdreven innenlandsk etterspørsel, høy gjeldsgrad i privat og offentlig sektor og kraftig økning i boligpriser. Enkelte av de makroøkonomiske ubalansene som ligger til grunn for utviklingen i konkurransekraft har også økt sårbarheten for situasjonen i finansmarkedene og utsattheten i den foreliggende krisen.

Kommisjonen forventer at finanskrisen vil føre til en viss konvergens i driftsbalansen mellom landene i euroområdet i 2009 og 2010. Kommisjonen anbefaler at myndighetene implementerer reformer for å bedre arbeids- og produktmarkedenes virkemåte og unngår å føre en prosyklisk finanspolitikk. Videre peker de på behovet for større grad av overvåking av landenes driftsbalanseutvikling fra EUs side.

2009 Ageing Report; Economic and budgetary projections for the EU27 member states

Kommisjonen offentliggjorde den 20. april en rapport om de budsjettmessige utfordringene ved en aldrende befolkning. Rapporten understreker behovet for å sikre holdbarheten i offentlige finanser. Rapporten inneholder en fremskriving av alle 27 medlemslandenes offentlige finanser frem til 2060. Rapporten anslår et demografisk betinget fall i potensiell vekst i BNP med mer enn 1 prosentpoeng i løpet av fremskrivingsperioden, og en stigning i aldersbetingede offentlige utgifter til pensjoner, helse og eldreomsorg med i gjennomsnitt 4,7 pst. av BNP. Knapt halvparten av utgiftsstigningen skyldes økte utgifter til pensjon, dog med store variasjoner mellom medlemslandene avhengig av deres fremdrift med pensjonsreformer.

Det er hensikten at rapportens fremskrivninger for de enkelte land skal inngå i vurderingen av medlemslandenes mellomlangsigte budsjettmål (de såkalte MTOs), når medlemslandene neste gang skal legge frem sine oppdaterte stabilitets- og konvergensprogram høsten 2009.

Five years of an enlarged EU; Economic achievements and challenges

Det er nå fem år siden den største utvidelsen av EU fant sted. Kommisjonen vurderer at utvidelsen har vært en suksess. I de senere år har det imidlertid oppstått nye utfordringer for de nye medlemslandene, bl.a. i lys av finanskrisen, som stiller større krav til landenes økonomiske politikk.

De nye medlemslandenes gjennomsnittlige kjøpekraftsjusterte BNP per innbygger steg fra 39 pst. av snittet for det "gamle" EU i 1999 til 52 pst. i 2008. De nye medlemslandene har samtidig økt sin handel med resten av EU fra i snitt 52,6 pst. av BNP i perioden 1999 til 2003 til 66,2 pst. i perioden 2004-2008, mens de gamle medlemslandenes samlede handel i snitt er steget fra 32 pst. av BNP til 34,4 pst. Ledigheten i de nye medlemslandene har falt fra 12,7 pst. i perioden 1999-2003 til 9,9 pst. i perioden 2004-2008.

EU-medlemsskapet har gjort landene mer interessante for utenlandske investorer og virksomheter. Utviklingen i direkteinvesteringer medført økt produksjon og eksport, og også brakt med seg ringvirkninger som teknologioverføring.

Migrasjonen fra de nye til de gamle medlemslandene har steget fra omkring 1,6 millioner i slutten av 2003 til 3,6 millioner. For de gamle medlemslandene har det bidratt til å dempe effekten av svingninger i etterspørselen etter arbeidskraft. Den utenlandske arbeidskraften kan også ses på som en buffer, idet arbeiderne gjerne har en løsere tilknytning til vertslandets arbeidsmarked.

Kommisjonen legger også vekt på at EU har økt sin betydning internasjonalt, nå som blokken står for mer enn 30 prosent av verdens BNP og over 17 prosent av verdenshandelen.

Av utfordringer de nye medlemslandene er blitt stilt overfor, peker Kommisjonen på at den finansielle integrasjonen som har gitt medlemslandene tilgang til EUs kapitalmarkeder også har medvirket til finansiering av stor vekst i innenlandsk etterspørsel og overoppheting i økonomien. Det var især de tre baltiske landene og Romania og Bulgaria som bar preg av overoppheting i perioden før finanskrisen inntraff.

Generelt har ubalansene i økonomien vokst i de seneste årene, noe som blant annet kommer til uttrykk i at de nye medlemslandenes underskudd på betalingsbalansen generelt har vært høyt. Underskuddene på betalingsbalansen finner stort sett sitt motsvar i gjeldsoppbygging i privat sektor.

Kommisjonen mener at de nye medlemslandenes budsjettkonsolidering ikke har vært tilstrekkelig tatt i betraktning deres reelle vekst i perioden. Latvia og Litauen er eksempler på land hvor budsjettpolitikken burde ha spilt en mer motsyklisk rolle, i lys av en reell BNP-vekst på hhv. 10,5 pst. og 8 pst. i perioden 2004-2007.

Det er imidlertid ikke bare i de nye medlemslandene det har vært ubalansert vekst i perioden 2004-2007. Samlet sett mener Kommisjonen at EUs ramme for overvåking av landenes økonomiske politikk nok har levert de riktige anbefalinger, men ikke hatt stor nok gjennomslagskraft.

Kari Anita Syverud
EU-delegasjonen

VEDLEGG: UNDERSKUDDSPROSEDYRER

Mer informasjon om underskuddsprosedyrer finnes [her](#).

Artikkel 104 i traktaten er den mest grunnleggende regelen for styringen av medlemslandenes finanspolitikk og sier at medlemslandene skal unngå overdrevent underskudd. Denne artikkelen danner grunnlaget for opprettelsen av Stabilitets- og vekstpakten. Hva som anses som et overdrevent underskudd er definert i sekundærlovgivning. Som en generell regel skal det *faktiske* underskuddet ikke overskride 3 pst. av BNP. Likevel kan et avvik fra referansegrensen tillates dersom det er eksepsjonelt, lite og midlertidig. Nærmere bestemt kan et underskudd på mer enn 3 prosent regnes som eksepsjonelt dersom man opplever negativ vekst i BNP eller et kumulert tap av produksjon over en lengre periode med svært lav aktivitetsvekst relativt til potensiell vekst. Andre relevante faktorer, som den mellomlangsigte økonomiske og budsjettmessige situasjonen, nivået på statlige investeringer og bidrag til overordnede europeiske målsetninger, kan også tas med i vurderingen. I alle tilfeller må imidlertid ethvert brudd på referansegrensen være lite og midlertidig.

I henhold til rådsforordning EC 1466/97 om styrking av budsjettovervåkingen og overvåking og koordinering av økonomisk politikk, må medlemslandene levere oppdaterte prognoser for den makroøkonomiske og budsjettmessige utviklingen hvert år. Slike oppdateringer kalles *stabilitetsprogram* for land som har innført euro og *konvergensprogram* for de som ikke enda har gjort det. Den aktuelle forordningen omtales også som Stabilitets- og vekstpaktens ”forebyggende arm”. Alle medlemsland som har iverksatt ekstraordinære fiskale tiltak har måttet levere oppdaterte konvergens- og stabilitetsprogram til Kommisjonen.

Europakommisjonen la på grunnlag av de oppdaterte stabilitets- og konvergensprogrammene 24. mars frem forslag om tidsfrister for korreksjon av overdrevent underskudd for Hellas, Spania, Frankrike og Irland som alle hadde et underskudd på over 3 prosent av BNP i 2008. Kommisjonen foreslo i tillegg en ny frist for korreksjon av det overdrevne underskuddet i Storbritannia som ble underlagt underskuddsprosedyre allerede i sommer. Kommisjonens anbefalinger ble realitetsbehandlet på det uformelle Ecofin-møtet i Praha 3.-4. april, og formelt vedtak ble fattet 27. april. Landene har nå seks måneder på seg til å spesifisere hvilke tiltak de vil sette i verk for å redusere underskuddet. Kommisjonen har lagt frem anbefaling av oppstart av underskuddsprosedyre for ytterligere fire land; Litauen, Malta, Polen, Latvia og Romania. For de landene som tar IMF-programmer, vil enigheten med IMF være førende for budsjettkonsolideringen.

Alle de aktuelle landene bryter underskuddsgrensen på 3 prosent i 2008 og situasjonen antas å ville bli ytterligere forverret i 2009 for flere av dem. For Spania og Frankrike reflekterer utviklingen de signifikante fiskale tiltakspakkene som er lagt frem i tråd med Europakommisjonens anbefalinger i Gjenopprettingsplanen for europeisk økonomi (EERP). Irland har også iverksatt en rekke tiltak for å støtte opp under økonomien. Hellas har ikke iverksatt fiskale tiltak, noe Kommisjonen anser som riktig ut fra at landet fortsatt har positiv vekst, høy gjeld og store økonomiske ubalanser.

Tidsfristene for korreksjon er satt med utgangspunkt i den økonomiske situasjonen i det enkelte medlemsland. Kommisjonen forventer at landene tar steg for å korrigere overdrevne underskudd så snart økonomien forbedrer seg, noe som er forventet å skje gradvis i 2010. Irland og Hellas anbefales likevel å starte konsolideringen allerede i 2009.

Country	Date of the Commission report (Article 104§3)	Council Decision on existence of excessive deficit (Art. 104.6)	Deadline for correction
PL	13 May 2009		
RO	13 May 2009		
LT	13 May 2009		
MT	13 May 2009		
FR	18 February 2009	27 April 2009	2012
LV	18 February 2009		
IE	18 February 2009	27 April 2009	2013
EL	18 February 2009	27 April 2009	2010
ES	18 February 2009	27 April 2009	2012
UK	11 June 2008	8 July 2008	financial year 2013/14
HU	12 May 2004	5 July 2004	2009

Omtale av anbefalinger rettet mot enkeltland:

(Merk at underskuddsprosedurene ble vedtatt før Kommisjonens vårprognoser ble lagt frem. Tallene under er basert på Kommisjonens rapport av 24. mars.)

Frankrike – anbefalt korreksjon i 2012

Budsjettunderskuddet forventes å nå 3,4 pst. av BNP i 2008 og målene for 2009 og 2010 er revidert opp til 5,6 pst. og 5,2 pst. i henhold til franske estimater.

Kommisjonen vurderer at underskuddet verken er midlertidig eller nært 3-prosentsgrensen. I tillegg kommer at gjeldsgraden overskrider taket på 60 pst. av BNP.

Hellas – anbefalt korreksjon i 2010

Budsjettunderskuddet anslås til 3,7 pst. i 2008 etter et underskudd på 3,5 pst. i 2007, og forventes å overstige 4 pst. i 2010 dersom ikke politikken endres.

I lys av eksisterende makroøkonomiske ubalanser og prising av risiko i finansmarkedene, og tatt i betraktning at underskuddet som skal korrigeres er relativt lite, anbefaler Kommisjonen en korreksjon allerede innen 2010. Konsolideringen bør derfor starte allerede i 2009.

Irland – anbefalt korreksjon i 2013

Budsjettunderskuddet kom i 2008 opp i 6,3 pst. av BNP. Ifølge Kommisjonens prognoser fra januar, vil underskuddet komme opp i 11 pst. i 2009 og 13 pst. i 2010 dersom politikken ikke endres. På bakgrunn av den særdeles svake økonomiske situasjonen i Irland og størrelsen på underskuddet bør man bruke flere år på å komme i balanse. Kommisjonen anbefaler at Irland iversetter tiltak for at ikke underskuddet i 2009 overskrider målet. Underskuddet bør gradvis reduseres og bringes under 3 pst. i 2013.

På bakgrunn av den store konsolidering det er behov for, kreves det at Irland klarer å skape en troverdig konkretisering av hvordan man skal få budsjettet i balanse, og at tiltakene favner

bredt både på inntekts- og utgiftssiden. Troverdighet krever også en styrking av mellomlangsigtede budsjettprosesser.

Spania - anbefalt korreksjon i 2012

Spania antar et budsjettunderskudd på 3,4 pst. av BNP. For 2009 og 2010 anslår kommisjonen (basert på prognoser fra januar) et budsjettunderskudd nært 6 pst. i 2009 og 2010.

Gjeldsgraden forventes å nå om lag 50 pst. av BNP i 2010.

I lys av størrelsen på underskuddet og den økonomiske situasjonen, mener Kommisjonen at det overdrevne underskuddet bør korrigeres innen 2012. Spania bør også ta grep for å forbedre langsiktig bærekraft og kvalitet i offentlige finanser.

Storbritannia – anbefalt korreksjon i 2013/2014

Storbritannia har vært underlagt underskuddsprosedyre siden juli 2008, da Rådet anbefalte at underskuddet burde under 3 pst. innen 2009/2010. Siden da har imidlertid budsjettunderskuddet forverret seg betydelig på grunn av den økonomiske nedgangen og utgifter knyttet til diskresjonære tiltak. Ifølge Storbritannias oppdaterte konvergensprogram (desember 2008) anslås underskuddet i 2009 å bli på 8,2 pst. av BNP. Diskresjonære fiskale tiltak står for rundt en tredjedel av økningen siden 2008. Kommisjonens prognoser fra januar anslår